

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р ИСКРА Б.ХРИСТОВА-БАЛКАНСКА,

Институт за икономически изследвания при Българска академия на науките (ИИИ БАН)

Завеждащ секция „Международна икономика“

Относно Дисертационния труд на **ЕЛЕФТЕРИЯ КОНИАРИ (ELEFTHERIA KONIARI)** на тема: **„ИЗБЯГВАНЕ НА ДАНЪЧНОТО ОБЛАГАНЕ В ГЪРЦИЯ В КОНТЕКСТА НА ПОЛИТИКАТА НА НИСКИ ДАНЪЦИ В ЮГОИЗТОЧНА ЕВРОПА“ (Tax evasion in Greece on the financial context of the low taxation policy in Southeastern Europe »)**

За придобиване на образователната и научна степен „Доктор“ по научната специалност „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховки“, професионално направление 3.8. „Икономика“, Стопански факултет, Югозападен Университет.

1.Актуалност и значение на дисертационния труд – въвеждащи бележки

Авторът на дисертационния труд Елефтерия Коняри е докторант на самостоятелна подготовка при Стопанския факултет при Югозападния университет. Дисертационният труд е с обем 194 страници и се състои от увод, изложение в пет глави, заключение и приложения. Използваната литература включва 282 заглавия на английски език.

Беше ми интересно да се запозная с основните причини и начини при избягването на плащането на данъци в Гърция, а също как укриването на доходи се отразява върху гръцката икономика и финанси. Всъщност, изследванията на докторантката са в по-широк аспект, а именно сравняването на прилаганите данъчни системи в Югоизточна Европа и по специално какви са стимулите за осъществяване на преки чуждестранни инвестиции (ПЧИ) от гръцки компании в региона и в България.

В този контекст дисертационния труд допринася за по-ясното разкриване на дейността на гръцките компании и банки, които в периода до глобалната финансова и икономическа (2008-2009), както и до суверенната дългова криза (2010 г.) бяха особено активни фактори в българската икономика. Тезите, обект на анализ в представения дисертационен труд са подкрепени с конкретни резултати, получени въз основа на първични теренни анкетни проучвания.

Изтъкнатите от докторантката тези са развити логически в пет глави като се търсят конкретни отговори на проблемите с избягването на плащането на данъци в Гърция и отражението на този феномен върху икономиката и финансите на Гърция и върху трансграничната стратегия на гръцките компании.

Първата глава на дисертационния труд изяснява особеностите на понятията в областта на данъците, като докторантката се позовава на широк кръг икономическа литература, която се отнася до прилагането на данъчната политика и практика в различни исторически периоди на обществено икономическото развитие на Европа. Подчертава се, че избягването на плащане на данъци и укриването на доходи е практика стара като света, както и как постепенно данъчната система и законодателство еволюират във времето. Разяснени са данъчните практики на редица държави, като проличава познанието на докторантката на различните аспекти на практиките на укриване на данъци и въобще на различните начини по които определени слоеве от населението се опитват да избягват сътрудничеството си с държавата, за осигуряването на публичните финанси.

Впечатляващи са данните на Гръцката Банка за укриването на данъци в гръцката икономика като се подчертава, че всеки втори икономически активен индивид е скривал доходи и респ. не е плащал данъци, като това е допринесло за неимоверното нарастване на сивия сектор в гръцката икономика в периода до икономическата и суверенната дългова криза. Подчертано е значението на връзката между укриването на данъци и разширението на сивата икономика, която е влияела в течение на години върху поляризацията на гръцкото общество.

Втора глава изследва причините за укриване на данъци в Гърция и различните проявления на този феномен. В теоретико-практически аспект, този феномен се дължи на следните причини. Първите са от социален характер, когато гражданите и фирмите поемат риск, ако не декларират определена икономическа дейност. Вторите са обвързани с дейността на институциите, когато те не са в състояние да приложат механизми за намаляване на дела на нерегламентираната икономическа активност.

Възникването на паралелна икономика е комплексно, противоречиво, мултиаспектно явление, което пряко се отразява върху жизнения стандарт на населението. Изтъква се, че укриването на данъци зависи също от степента на образование на населението и от

народностната характереопатия, от начина по който държавата управлява своите финанси и организира икономическия живот.

Всепризнат е факта, че укриването на данъци е противоположно за финансовото и социалното здраве на обществото, носещо редица отрицателни ефекти под формата на допълнителни данъчни тежести за изрядните платци, намалението на доходите на държавата, намаляването на възможностите на държавата за постигането на основните приоритети в икономическата политика. Отслабването на икономическата и на финансовата мощ на държавата се отразява отрицателно върху реалния сектор и сектора на услугите, но най-вече засяга производителността и конкурентоспособността на вътрешното производство.

В същото време избягването на данъчната тежест има и положителни икономически влияния, защото това означава повишаване на потреблението на населението и увеличението на финансовата мощ на фирмите, което от своя страна води до нарастване на спестяванията и на инвестициите. Ако по-висок процент от населението избягва плащането на данъци, това не означава непременно, че това е за сметка на изрядните платци, защото нарастването на частните спестявания и инвестиции са по-благоприятни за икономическото развитие на държавата в сравнение с публичните спестявания. Това означава също, че по-високите равнища на отклонения при редовното плащане на данъци оказва допълнително положително влияние на държавния бюджет. Но дали тези твърдения в икономическата литература отговарят на реалните ефекти върху икономиката, свързани с укриването на данъци? Докторантката привежда редица доказателствени примери в дисертационния труд, които опровергават горните твърдения на някои автори.

Опитът на Гърция показва красноречиво, че укриването на данъци е основополагащ негативен проблем за гръцката икономика, както и събираемостта на данъците. Съгласно твърденията на докторантката, неплатените данъци са милиарди долари, което предполага също високо равнище на корупционни практики. Гръцката неформална икономика съставлява висок процент от БВП, в сравнение с други държави членки на ЕС. Подчертава се, че за гръцката икономика е характерна връзката - недекларирана работна ръка, корупция, укриване на данъци. Дългосрочното прилагане на лоши практики в данъчната

политика на Гърция доведе до намаляване на средствата за пенсии и социални помощи, които бяха твърде разточителни в Гърция в годините до кризата.

Друг интересен момент, споменат в дисертационния труд е, че финансирането на селското стопанство на Гърция по линия на Европейските структурни и инвестиционни фондове на практика не допринася за реформирането и модернизирането на селското стопанство. Изтъкнати са също причините за острото нарастване на дефицита в бюджета на Гърция, поради все по-високото равнище на публичните разходи и ниската степен на събираемост на данъците.

Третата глава се отнася до избягването на данъците и дейността на гръцките компании, осъществяващи ПЧИ зад граница. В контекста на подробното изложение на ролята на гръцките компании в Югоизточна Европа и описанието на инвестиционната среда в отделните държави на този регион, се подчертава че основния стимул за гръцкия бизнес да се делокализира в Югоизточна Европа и по-специално в България е избягването на плащането на данъците, наложени от гръцкото правителство. Подчертано е, че по-голяма част от гръцките инвеститори в България са малки и средни предприятия (МСП) с произход от Северна Гърция, и се очаква допълнителната данъчна тежест да тласка и за напред също по-големи гръцки компании да се делокализират на българския пазар или в съседни на Гърция страни от региона.

Четвърта глава обобщава последствия от лошите практики на гръцката данъчна политика и трудното преодоляване на дългосрочното укриване на данъци в Гърция, който процес стои в основата на натрупването на високия суверенен дълг на Гърция към БВП с натрупването на редица икономически и социални утежнения за населението, както и нарастваща задлъжнялост и зависимост на държавните органи от финансовите институции на ЕС и от международните валутно-финансови организации. Изтъкнато е също и какви са последиците за гръцката икономика, а и за гръцките компании, които са инвестирали зад граница от високия процент на неформална икономическа дейност. Приложен е доказателствен материал, на основата на анкетно проучване, като подробно се описва структурата на анкетата, методологията, използваните емпирични и статистически средства.

В петата глава, наред с резултатите от анкетното проучване, се дават препоръки за необходимостта от провеждането на определени икономически политики от

правителството на Гърция, а именно реформирането на реалния сектор и повишаването на производителността на производството и ефективността на гръцкия износ, въвеждането на облекчен режим на регулации, които не пречат на икономическата активност, обособяването на икономически зони, нова стратегия за привличане на качествени ПЧИ и т.н. Основният приоритет, който е подчертан и в дисертационния труд е съобразяването на данъчната политика на Гърция с главни приоритети за гръцката икономика, като повишаването на икономическия растеж, намаляването на бюджетния дефицит и дълговото бреме, подобряването при събираемостта на данъците, неутрализирането на корупцията и т.н.

2. Положителни резултати с научен и практико-приложен характер

На основата на внимателното запознаване с дисертационния труд могат да бъдат изведени следните положителни резултати:

- Въведението в докторската дисертация ясно и коректно дефинира тезата, целите и задачите на дисертационния труд, ползваната методология и методики за извършване и обосноваване на резултатите от разработката;
- Структурата на изложението е логична, с доказани връзки и зависимости между отделните части и изградена на принципа от общото изследване на проблемите на данъчната политика на Гърция към разкриването на отрицателните последствия за икономиката и финансите на Гърция;
- Положителен елемент на дисертационния труд е използването на статистически модел, насочен към изследването на поведението и настроенията на населението и на бизнеса към данъците и необходимостта от тяхното навременно изплащане.
- Друг обсег на полезно теренно изучаване са факторите, които влияят на чуждестранните инвеститори в Югоизточна Европа и главно върху дейността на гръцките инвеститори в България.
- Прави впечатление добрия подход на анализа и оценките относно цялостната характеристика на гръцката данъчна политика и отрицателното въздействие на укриването на данъци върху разширяването на неформалната икономика, възникването на редица корупционни практики във всички икономически дейности на Гърция, нарастването на бедността и нарушаването на демократичните принципи на разпределение на общественото богатство.

- Изводите, направени относно приносните моменти в разработката са добре изложени, верни са и показват ерудицията на докторантката по така разработваната тема.

3. Критични бележки и препоръки:

Към докторската дисертация и нейния автор могат да бъдат отправени и критични бележки, които по мое мнение биха уточнили и изяснили някои тези на докторантката.

- Основните връзки между укриването на данъците и делокализирането на гръцките компании зад граница могат да бъдат по-ясно дефинирани, което би позволило на докторантката да допълни препоръките за реформиране на икономическата политика на правителството.
- Вероятно е било възможно да се подчертае по-точно каква е политиката на гръцкото правителство за реформиране на данъчната политика и дейността на транснационалните компании. Също така е известно, че икономическите показатели на гръцката икономика бележат известно подобрене, дали това отразява подобряването при събираемостта на данъците и нарастването на финансовата прозрачност на компаниите или отразява добрата икономическа активност на компаниите в основополагащи сектори на гръцката икономика?
- Повечето от графиките и таблиците са копирани непосредствено от източниците, което пречи на по-ясното проследяване на данните и вероятно на обвързването на данните с анализа към тях.

4. Заключение

На основата на посочените в предшестващите редове достойнства и положителни резултати на изследването, както и характера на критичните бележки в качеството им на препоръки в процеса на бъдеща научноизследователска и/или друга дейност, считам за напълно обосновано присъждането на докторант Елефтерия Коняри на образователна и научна степен „Доктор” по научната специалност „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховки” професионално направление 3.8. „Икономика”.

София, 26.03.2018 г.

Изготвил становището:

Проф. д-р Искра Христова-Балканска

Институт за икономически изследвания БАН